

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

1 august 2022 *

„Trimitere preliminară – Procedură preliminară de urgență – Cooperare judiciară în materie penală – Directiva 2010/64/UE – Dreptul la interpretare și la traducere – Articolul 2 alineatul (1) și articolul 3 alineatul (1) – Noțiunea de «document esențial» – Directiva 2012/13/UE – Dreptul la informare în cadrul procedurilor penale – Articolul 3 alineatul (1) litera (d) – Domeniu de aplicare – Lipsa transpunerii în dreptul național – Efect direct – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 47 și articolul 48 alineatul (2) – Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – Articolul 6 – Condamnare la o pedeapsă cu închisoarea, cu suspendarea condiționată a executării – Neîndeplinirea obligațiilor rezultate din regimul suspendării condiționate a executării pedepsei – Omisiunea traducerii unui document esențial și lipsa unui interpret la data întocmirii acestuia – Revocarea suspendării – Lipsa traducerii actelor de procedură referitoare la această revocare – Consecințe asupra validității revocării menționate – Viciu de procedură sancționat cu nulitatea relativă”

În cauza C-242/22 PPU,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunal da Relação de Évora (Curtea de Apel din Évora, Portugalia), prin decizia din 8 martie 2022, primită de Curte la 6 aprilie 2022, în procedura penală împotriva lui

TL,

cu participarea:

Ministério Público,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Arabadjiev, președinte de cameră, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, domnul L. Bay Larsen, vicepreședintele Curții, îndeplinind funcția de judecători ai Camerei întâi, doamna I. Ziemele (raportoare) și domnul A. Kumin, judecători,

avocat general: domnul M. Campos Sánchez-Bordona,

grefier: doamna M. Ferreira, administratoare principală,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 27 iunie 2022,

* Limba de procedură: portugheza.

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru TL, de L. C. Esteves, advogado;
- pentru guvernul portughez, de P. Almeida, P. Barros da Costa și C. Chambel Alves, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de B. Rechená și M. Wasmeier, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 14 iulie 2022,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 1-3 din Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale (JO 2010, L 280, p. 1), precum și a articolului 3 din Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (JO 2012, L 142, p. 1).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între TL, pe de o parte, și Ministério Público (Ministerul Public, Portugalia), pe de altă parte, în legătură cu consecințele lipsei de asistență a unui interpret și ale omiterii traducerii diferitor documente referitoare la procedura penală desfășurată împotriva lui TL.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2010/64

- 3 Considerentele (5)-(7), (9), (14), (17), (22) și (33) ale Directivei 2010/64 au următorul cuprins:
  - „(5) Articolul 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare «CEDO»)] și articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [(denumită în continuare «carta»)] consacră dreptul la un proces echitabil. Articolul 48 alineatul (2) din [c]artă garantează respectarea dreptului la apărare. Prezenta directivă respectă aceste drepturi și ar trebui să fie pusă în aplicare în mod corespunzător.
  - (6) Cu toate că statele membre sunt părți la CEDO, experiența a arătat că doar acest element nu poate oferi întotdeauna un grad suficient de încredere în sistemele de justiție penală ale altor state membre.

(7) Consolidarea încrederii reciproce necesită o punere în aplicare mai consistentă a drepturilor și a garanțiilor prevăzute în articolul 6 al CEDO. De asemenea, consolidarea încrederii reciproce necesită, prin intermediul prezentei directive și al altor măsuri, dezvoltarea în continuare în cadrul Uniunii a standardelor minime prevăzute în CEDO și în [c]artă.

[...]

(9) Normele minime comune ar trebui să aibă ca rezultat sporirea încrederii în sistemele de justiție penală ale tuturor statelor membre, fapt ce ar trebui să conducă la rândul său la o cooperare judiciară mai eficientă într-un climat de încredere reciprocă. Astfel de norme minime comune ar trebui să se instituie în domeniile serviciilor de interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale.

[...]

(14) Dreptul la interpretare și dreptul la traducere pentru persoanele care nu vorbesc și nu înțeleg limba în care se desfășoară procedurile sunt consacrate în articolul 6 din CEDO, astfel cum este interpretat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Prezenta directivă facilitează exercitarea acestor drepturi. În acest sens, obiectivul prezentei directive este de a garanta dreptul persoanelor suspectate sau acuzate la interpretare și la traducere în cadrul procedurilor penale, în vederea garantării dreptului persoanelor respective la un proces echitabil.

[...]

(17) Prezenta directivă ar trebui să garanteze existența unei asistențe lingvistice gratuite și adecvate, care să le permită persoanelor suspectate sau acuzate care nu vorbesc sau nu înțeleg limba în care se desfășoară procedurile să își exercite pe deplin dreptul la apărare, precum și să garanteze caracterul echitabil al procedurilor.

[...]

(22) Serviciile de interpretare și de traducere în temeiul prezentei directive ar trebui furnizate în limba maternă a persoanelor suspectate sau acuzate sau în orice altă limbă pe care acestea o vorbesc sau o înțeleg pentru a le permite exercitarea pe deplin a dreptului la apărare și pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor.

[...]

(33) Dispozițiile din prezenta directivă care corespund drepturilor garantate de CEDO și de [c]artă ar trebui interpretate și puse în aplicare în conformitate cu acele drepturi, astfel cum au fost interpretate în jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene.”

4 Articolul 1 din Directiva 2010/64, intitulat „Obiectul și domeniul de aplicare”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Prezenta directivă instituie norme privind dreptul la interpretare și la traducere în cadrul procedurilor penale și al procedurilor de executare a unui mandat european de arestare.

(2) Dreptul menționat la alineatul (1) se aplică persoanelor din momentul în care acestora li se aduce la cunoștință de către autoritățile competente ale unui stat membru, prin notificare oficială sau în alt mod, faptul că sunt suspectate sau acuzate de comiterea unei infracțiuni, până la finalizarea procedurilor, prin aceasta înțelegându-se soluționarea definitivă a întrebării dacă persoanele în cauză au comis infracțiunea, inclusiv, după caz, stabilirea pedepsei și soluționarea oricărei căi de atac.”

5 Articolul 2 din această directivă, intitulat „Dreptul la interpretare”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că persoanelor suspectate sau acuzate, care nu vorbesc sau nu înțeleg limba în care se desfășoară procedura penală respectivă, li se oferă, fără întârziere, servicii de interpretare în cadrul procedurilor penale desfășurate în fața autorităților de urmărire penală și a celor judiciare, inclusiv în cadrul interogatoriilor efectuate de poliție, în cadrul tuturor audierilor în fața instanței și în cadrul oricăror audieri intermediare necesare.

(2) Statele membre se asigură că, atunci când este necesar în vederea garantării caracterului echitabil al procedurilor, sunt disponibile servicii de interpretare pentru comunicarea dintre persoanele suspectate sau acuzate și avocații acestora, care are legătură directă cu interogatoriul și cu audierile din cadrul procedurilor sau cu introducerea unei căi de atac sau a oricărei alte cereri de natură procedurală.

[...]

(5) Statele membre se asigură că, în conformitate cu procedurile din legislația națională, persoanele suspectate sau acuzate au dreptul să exercite o cale de atac împotriva oricărei decizii care dispune că nu este necesară interpretarea și că, atunci când s-a asigurat interpretarea, respectivele persoane au posibilitatea de a reclama faptul că interpretarea nu este de o calitate suficientă pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor.

[...]”

6 Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Dreptul la traducerea documentelor esențiale”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că persoanelor suspectate sau acuzate, care nu înțeleg limba în care se desfășoară procedurile penale respective, li se furnizează într-un interval rezonabil de timp traducerea scrisă a tuturor documentelor esențiale pentru a se garanta faptul că respectivele persoane pot să își exercite dreptul la apărare și pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor.

(2) Documentele esențiale includ orice decizie de privare de libertate a unei persoane, orice rechizitoriu sau act de inculpare și orice hotărâre judecătorească.

(3) Autoritățile competente decid în fiecare caz în parte dacă mai există și alte documente esențiale. Persoanele suspectate sau acuzate sau avocații acestora pot înainta o cerere motivată în acest scop.

[...]

(5) Statele membre se asigură că, în conformitate cu procedurile din legislația națională, persoanele suspectate sau acuzate au dreptul să exercite o cale de atac împotriva oricărei decizii care dispune că nu este necesară traducerea documentelor sau a unor părți din acestea și că, atunci când s-a asigurat traducerea, respectivele persoane au posibilitatea de a reclama faptul că traducerea nu este de o calitate suficientă pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor.

[...]"

Directiva 2012/13

7 Considerentele (5), (7), (8), (10), (19), (25), (40)-(42) ale Directivei 2012/13 au următorul cuprins:

„(5) Articolul 47 din [cartă] și articolul 6 din [CEDO] consacră dreptul la un proces echitabil. Articolul 48 alineatul (2) din [c]artă garantează respectarea dreptului la apărare.

[...]

(7) Cu toate că statele membre sunt părți la CEDO, experiența a arătat că doar acest element nu poate oferi întotdeauna un grad suficient de încredere în sistemele de justiție penală ale altor state membre.

(8) Consolidarea încrederii reciproce necesită norme detaliate privind protecția drepturilor și garanțiilor procedurale care își au originea în [c]artă și în CEDO.

[...]

(10) Normele minime comune ar trebui să aibă ca rezultat sporirea încrederii în sistemele de justiție penală ale tuturor statelor membre, fapt ce ar trebui să conducă la rândul său la o cooperare judiciară mai eficientă într-un climat de încredere reciprocă. Astfel de norme minime comune ar trebui să se instituie în domeniul informării în cadrul procedurilor penale.

[...]

(19) Autoritățile competente ar trebui să informeze cu promptitudine persoanele suspectate sau acuzate cu privire la drepturile [lor] [...]. Pentru a permite exercitarea practică și efectivă a acestor drepturi, informațiile ar trebui furnizate cât mai curând în cursul procedurilor și cel târziu înainte de primul interogatoriu oficial al persoanei suspectate sau acuzate [...].

[...]

(25) Statele membre ar trebui să se asigure că, la furnizarea informațiilor în conformitate cu prezenta directivă, persoanele suspectate sau acuzate beneficiază, dacă este cazul, de traducerea sau interpretarea acestora într-o limbă pe care o înțeleg, în conformitate cu standardele prevăzute în Directiva [2010/64].

[...]

- (40) Prezenta directivă stabilește norme minime. Statele membre pot extinde drepturile menționate în prezenta directivă în vederea asigurării unui nivel mai ridicat de protecție și în situațiile care nu sunt tratate în mod expres în prezenta directivă. Nivelul de protecție nu ar trebui să scadă niciodată sub standardele prevăzute de CEDO, astfel cum sunt interpretate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.
- (41) Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale și principiile recunoscute de [c]artă. În special, prezenta directivă urmărește promovarea dreptului la libertate, a dreptului la un proces echitabil și a drepturilor în materie de apărare. Aceasta ar trebui pusă în aplicare în mod corespunzător.
- (42) Dispozițiile prezentei directive care corespund drepturilor garantate de CEDO ar trebui să fie interpretate și puse în aplicare cu respectarea drepturilor respective, astfel cum au fost interpretate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.”

8 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiectul”, are următoarea formulare:

„Prezenta directivă instituie norme privind dreptul la informare al persoanelor suspectate sau acuzate cu privire la drepturile lor în cadrul procedurilor penale și la acuzarea care le este adusă [...]”

9 Articolul 2 din directiva menționată, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede la alineatul (1):

„Prezenta directivă se aplică din momentul în care o persoană este informată de către autoritățile competente ale unui stat membru cu privire la faptul că este suspectată sau acuzată de săvârșirea unei infracțiuni, până în momentul finalizării procedurilor, prin aceasta înțelegându-se hotărârea definitivă în legătură cu întrebarea dacă persoana suspectată sau acuzată a comis infracțiunea, inclusiv, dacă este cazul, pronunțarea sentinței și soluționarea unei căi de atac.”

10 Potrivit articolului 3 din aceeași directivă, intitulat „Dreptul la informare cu privire la drepturi”:

„(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate sunt informate prompt cu privire la cel puțin următoarele drepturi procedurale, astfel cum se aplică în dreptul intern, pentru a asigura posibilitatea exercitării efective a drepturilor respective:

[...]

(d) dreptul la interpretare și traducere;

[...]

(2) Statele membre garantează că informațiile puse la dispoziție în conformitate cu alineatul (1) sunt furnizate oral sau în scris, într-un limbaj simplu și accesibil, ținând seama de orice nevoie specială a persoanelor suspectate vulnerabile sau acuzate vulnerabile.”

Dreptul portughez

- 11 Articolul 92 din Código do Processo Penal (Codul de procedură penală, denumit în continuare „CPP”), intitulat „Limba actelor și desemnarea unui interpret”, prevede la alineatele 1 și 2:

„1 În actele de procedură, atât scrise, cât și orale, se utilizează limba portugheză, sub sancțiunea nulității.

2 În cazul în care o persoană care nu cunoaște sau nu stăpânește limba portugheză trebuie să intervină în procedură, se desemnează un interpret adecvat, în mod gratuit pentru acea persoană [...]”

- 12 În temeiul articolului 120 din CPP:

„1 Orice nulitate, alta decât cele menționate la articolul precedent, trebuie să fie invocată de persoanele interesate și este supusă regulilor stabilite la prezentul articol și la articolul următor.

2 Pe lângă cele prevăzute de alte dispoziții legale, constituie nulități care trebuie să fie invocate următoarele:

[...]

c) lipsa desemnării unui interpret, în situațiile în care legea o consideră obligatorie.

[...]

3 Nulitățile menționate la alineatele anterioare trebuie să fie invocate:

a) în cazul nulității unui act la care asistă persoana interesată, înainte de finalizarea actului;

[...]

- 13 Articolul 122 din CPP, intitulat „Efectele declarării nulității”, prevede la alineatul 1:

„Nulitatea atrage lipsa de validitate a actului în care este constatată, precum și a actelor care depind de acesta și care pot fi afectate de respectiva nulitate.”

- 14 Articolul 196 din CPP, referitor la „declarația privind identitatea și reședința” („*Termo de Identidade e Residência*”, denumită în continuare „DIR”), are următorul cuprins:

„1 Autoritatea judiciară sau organul de urmărire penală solicită în cadrul procedurii oricărui inculpat întocmirea unei [DIR], chiar dacă această persoană a fost deja identificată [...]

2 Inculpatul indică [...] locul său de reședință, locul de muncă sau un alt domiciliu ales de aceasta.

3 În declarație se precizează că inculpatul a fost informat cu privire la următoarele:

a) obligația de înfățișare la autoritatea competentă sau de a fi la dispoziția acesteia atunci când legea prevede acest lucru sau când este notificat în mod corespunzător în acest scop;

- b) obligația de a nu își schimba reședința sau de a nu lipsi de la aceasta mai mult de cinci zile fără a comunica noua reședință sau locul unde poate fi găsit;
- c) notificările ulterioare se vor face prin scrisoare simplă la adresa indicată la alineatul 2, cu excepția cazului în care inculpatul comunică o altă adresă printr-o cerere depusă sau trimisă prin scrisoare recomandată la grefa instanței în fața căreia se desfășoară procedura la momentul respectiv;
- d) încălcarea dispozițiilor alineatelor anterioare permite reprezentarea acestei persoane prin avocat în toate actele de procedură la care are dreptul sau obligația de a asista personal, precum și desfășurarea ședinței de judecată în absența sa [...];
- e) în cazul condamnării, [DIR] își încetează efectele numai după executarea pedepsei.
[...]"

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 15 La 10 iulie 2019, împotriva lui TL, resortisant moldovean care nu stăpânește limba portugheză, a fost pusă în mișcare acțiunea penală în Portugalia pentru fapte de opunere de rezistență față de un funcționar și de constrângere a acestuia, de conducere periculoasă a unui autovehicul și de conducere fără permis. Procesul-verbal al punerii în mișcare a acțiunii penale a fost tradus în limba română, limba oficială a Moldovei.
- 16 În aceeași zi, DIR a fost întocmită de autoritățile competente, fără intervenția unui interpret și fără ca acest document să fie tradus în limba română.
- 17 Prin hotărârea din 11 iulie 2019, rămasă definitivă la 26 septembrie 2019, TL a fost condamnat la o pedeapsă de trei ani de închisoare cu suspendarea condiționată a executării pentru aceeași perioadă, la pedeapsa complementară a interzicerii conducerii de autovehicule pentru o perioadă de 12 luni și la o pedeapsă de 80 de zile-amendă în valoare de 6 euro pe zi, respectiv o sumă totală de 480 de euro. În cursul ședinței de judecată, TL a beneficiat de asistența unui apărător, precum și a unui interpret.
- 18 În vederea punerii în aplicare a regimului suspendării condiționate a executării pedepsei dispus prin hotărârea din 11 iulie 2019, autoritățile competente au încercat fără succes să îl contacteze pe TL la adresa indicată în DIR.
- 19 Prin urmare, TL a fost citat printr-o ordonanță a Tribunal Judicial da Comarca de Beja (Tribunalul de Arondisment Judiciar din Beja) din 7 ianuarie 2021, notificată la 12 ianuarie 2021 la adresa indicată în DIR, să se înfățișeze la această instanță pentru a fi ascultat cu privire la nerespectarea obligațiilor prevăzute de regimul suspendării condiționate a executării pedepsei dispuse prin hotărârea din 11 iulie 2019. La 6 aprilie 2021, o nouă notificare a acestei ordonanțe a fost efectuată la aceeași adresă. Aceste două notificări au fost efectuate în limba portugheză.
- 20 Întrucât TL nu s-a înfățișat la instanță la data indicată, prin ordonanța din 9 iunie 2021, această instanță a revocat suspendarea executării pedepsei cu închisoarea. Respectiva ordonanță, care i-a fost notificată la 25 iunie 2021 în limba portugheză lui TL la adresa indicată în DIR, precum și apărătorului său, a rămas definitivă la 20 septembrie 2021.

- 21 La 30 septembrie 2021, TL a fost reținut la noua sa adresă în scopul executării pedepsei. El se află în închisoare de la această dată.
- 22 După ce a desemnat un nou avocat la 11 octombrie 2021, TL a formulat la 18 noiembrie 2021 o acțiune în constatarea nulității în special a DIR, a ordonanței din 7 ianuarie 2021 prin care a fost citat să se înfățișeze la instanță, precum și a ordonanței din 9 iunie 2021 de revocare a suspendării.
- 23 În susținerea acestei acțiuni, TL a arătat că, urmare a unei schimbări a reședinței intervenite după întocmirea DIR, nu a putut fi găsit la adresa indicată în aceasta și, în consecință, nu a putut primi notificările respectivelor ordonanțe. El a precizat că nu a comunicat schimbarea reședinței sale deoarece nu cunoștea că are această obligație și nici consecințele nerespectării sale, întrucât DIR, în care erau formulate respectiva obligație și respectivele consecințe, nu îi fusese tradusă în limba română. În plus, el nu ar fi fost asistat de un interpret nici cu această ocazie, nici la data întocmirii actului de punere în mișcare a acțiunii penale. În sfârșit, nici ordonanța din 7 ianuarie 2021 prin care a fost citat să se înfățișeze la instanță ca urmare a neîndeplinirii obligațiilor care rezultau din regimul suspendării condiționate a executării pedepsei, nici ordonanța din 9 iunie 2021 de revocare a suspendării nu ar fi fost traduse într-o limbă pe care o vorbește sau o înțelege.
- 24 Sesizat în primă instanță cu cererea menționată, Tribunal Judicial da Comarca de Beja (Tribunalul de Arondisment Judiciar din Beja) a respins acțiunea pentru motivul că, deși viciile de procedură denunțate de TL erau demonstrate, acestea fuseseră acoperite, întrucât persoana interesată nu le-a invocat în termenele prevăzute la articolul 120 alineatul 3 din CPP.
- 25 Instanța de trimitere, sesizată cu apel împotriva acestei decizii în primă instanță, are îndoieli cu privire la conformitatea dispoziției naționale amintite cu Directivele 2010/64 și 2012/13 coroborate cu articolul 6 din CEDO.
- 26 În primul rând, această instanță constată că directivele menționate nu au fost încă transpuse în dreptul portughez, deși termenele de transpunere au expirat. Ea consideră totuși că dispozițiilor relevante ale directivelor amintite trebuie să li se recunoască efectul direct și, prin urmare, că acestea se aplică în mod direct în litigiul principal, întrucât sunt necondiționate, suficient de clare și de precise și conferă particularilor dreptul la interpretare, la traducere și la informare în cadrul procedurilor penale.
- 27 În al doilea rând, instanța de trimitere consideră că actele în discuție în litigiul principal, și anume DIR, precum și ordonanța din 7 ianuarie 2021 prin care TL a fost citat să se înfățișeze la instanță și ordonanța din 9 iunie 2021 de revocare a suspendării executării pedepsei, intră în sfera noțiunii de „documente esențiale”, în sensul articolului 3 alineatele (1) și (2) din Directiva 2010/64, ca urmare a importanței pe care o au acte de această natură pentru dreptul la apărare al persoanelor inculpate și având în vedere informațiile procedurale care sunt furnizate în ele. În acest context, instanța de trimitere subliniază în special că, prin intermediul DIR, sunt comunicate persoanei în cauză informațiile referitoare la obligațiile sale în materie de reședință și mai ales obligația de a comunica autorităților orice schimbare de adresă.
- 28 Având în vedere considerațiile amintite, instanța de trimitere ridică problema dacă trebuie înlăturată legislația națională în discuție în litigiul principal care prevede, ca în speță, că viciile de procedură legate de lipsa asistenței unui interpret și de omisiunea traducerii documentelor esențiale într-o limbă înțeleasă de persoana în cauză trebuie să fie invocate, sub sancțiunea decăderii, în termene determinate.

29 În aceste condiții, Tribunal da Relação de Évora (Curtea de Apel din Évora, Portugalia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolele 1-3 din Directiva [2010/64] și articolul 3 din Directiva [2012/13], separat sau coroborate cu articolul 6 din [CEDO], pot fi interpretate în sensul că nu se opun unei dispoziții de drept național care, pe de o parte, sancționează cu nulitatea relativă – care trebuie să fie invocată – lipsa desemnării unui interpret și a traducerii unor acte de procedură esențiale pentru un inculpat care nu înțelege limba de procedură, iar, pe de altă parte, permite acoperirea acestui tip de nulitate prin trecerea timpului?”

Cu privire la cererea de aplicare a procedurii preliminare de urgență

30 Instanța de trimitere a solicitat ca prezenta trimitere preliminară să fie judecată potrivit procedurii preliminare de urgență prevăzute la articolul 23a primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții.

31 În speță, este necesar să se constate că sunt îndeplinite condițiile prevăzute pentru aplicarea acestei proceduri.

32 Astfel, pe de o parte, cererea de decizie preliminară privește interpretarea dispozițiilor Directivelor 2010/64 și 2012/13, care fac parte din domeniile prevăzute în titlul V din partea a treia din Tratatul FUE, referitor la spațiul de libertate, securitate și justiție. Prin urmare, această cerere poate face obiectul procedurii preliminare de urgență.

33 Pe de altă parte, în ceea ce privește criteriul referitor la urgență, dintr-o jurisprudență constantă rezultă că acest criteriu este îndeplinit atunci când persoana vizată în cauza principală este, la data introducerii cererii preliminare, lipsită de libertate, iar menținerea sa în detenție depinde de soluționarea litigiului principal [Hotărârea din 28 aprilie 2022, C și CD (Obstacole juridice în calea executării unei decizii de predare), C-804/21 PPU, EU:C:2022:307, punctul 39, precum și jurisprudența citată].

34 Or, din descrierea faptelor furnizată de instanța de trimitere reiese că TL, persoana vizată în cauza principală, era efectiv privat de libertate la data introducerii acestei cereri.

35 În plus, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la compatibilitatea cu dreptul Uniunii a aplicării, în condiții precum cele în discuție în litigiul principal, a unei legislații naționale care subordonează respectării unor termene determinate posibilitatea de a invoca anumite vicii care afectează o procedură penală și care au condus în special la revocarea suspendării executării pedepsei cu închisoarea la care persoana în cauză a fost condamnată, astfel încât această instanță ar putea, în funcție de răspunsul dat de Curte la întrebarea adresată, să anuleze actele viciate și, în consecință, să dispună punerea în libertate a lui TL.

36 În aceste condiții, Camera întâi a Curții a decis, la 12 mai 2022, la propunerea judecătoarei raportoare, după ascultarea avocatului general, să admită cererea instanței de trimitere privind judecarea prezentei trimiteri preliminare potrivit procedurii preliminare de urgență.

Cu privire la întrebarea preliminară

- 37 În cadrul procedurii de cooperare prevăzute la articolul 267 TFUE, chiar dacă, pe plan formal, instanța de trimitere și-a limitat întrebarea doar la interpretarea unei dispoziții specifice a dreptului Uniunii, o asemenea împrejurare nu împiedică Curtea să îi furnizeze toate elementele de interpretare a acestui drept care pot fi utile pentru judecarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă respectiva instanță s-a referit sau nu la respectivele elemente în enunțul întrebărilor sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului principal (Hotărârea din 15 iulie 2021, *DocMorris*, C-190/20, EU:C:2021:609, punctul 23 și jurisprudența citată).
- 38 Întrucât întrebarea preliminară privește articolele 1-3 din Directiva 2010/64 și articolul 3 din Directiva 2012/13, separat sau coroborate cu articolul 6 din CEDO, trebuie amintit, pe de o parte, că această dispoziție garantează dreptul la un proces echitabil și respectarea dreptului la apărare, ceea ce include, conform acestui articol 6 paragraful 3, dreptul oricărui acuzat să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o vorbește sau o înțelege și în mod amănunțit, despre natura și cauza acuzației aduse împotriva sa, precum și să fie asistat gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.
- 39 Pe de altă parte, articolul 52 alineatul (3) din cartă prevede că, în măsura în care aceasta din urmă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin CEDO, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de convenția menționată. În plus, în conformitate cu explicațiile aferente articolului 47 și articolului 48 alineatul (2) din cartă, care, astfel cum rezultă din articolul 6 alineatul (1) al treilea paragraf TUE și din articolul 52 alineatul (7) din cartă, trebuie să fie luate în considerare pentru interpretarea acesteia, dispozițiile respective corespund articolului 6 paragraful 1 și, respectiv, articolului 6 paragrafele 2 și 3 din CEDO [a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 noiembrie 2021, *IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere)*, C-564/19, EU:C:2021:949, punctul 101].
- 40 De asemenea, în ceea ce privește interpretarea directivelor în discuție în litigiul principal, trebuie amintit că, în temeiul considerentelor (5)-(7), (9) și (33) și al articolului 1 din Directiva 2010/64, precum și al considerentelor (5), (7), (8), (10) și (42) și al articolului 1 din Directiva 2012/13, aceste directive urmăresc să stabilească norme minime comune în materie de protecție a garanțiilor și a drepturilor procedurale care decurg din articolul 47 și din articolul 48 alineatul (2) din cartă, precum și din articolul 6 din CEDO, în special în domeniile interpretării, traducerii și informării în cadrul procedurilor penale, și că aceste norme ar trebui să fie interpretate și puse în aplicare în mod coerent cu drepturile și garanțiile amintite, în vederea consolidării încrederii reciproce în sistemele de justiție penală ale statelor membre, pentru a crește eficiența cooperării judiciare în materie.
- 41 Astfel, articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2010/64 impune statelor membre să se asigure că persoanelor suspectate sau acuzate care nu vorbesc sau nu înțeleg limba în care se desfășoară procedura penală respectivă li se oferă, fără întârziere, servicii de interpretare în cadrul acestei proceduri penale desfășurate în fața autorităților de urmărire penală și a celor judiciare, în timp ce articolul 3 alineatul (1) din această directivă le solicită să se asigure că persoanelor suspectate sau acuzate, care nu înțeleg respectiva limbă, li se furnizează într-un interval rezonabil de timp traducerea scrisă a tuturor documentelor esențiale pentru a se garanta faptul că respectivele persoane pot să își exercite dreptul la apărare și pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor. La rândul său, articolul 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13 impune

statelor membre să se asigure că persoanele suspectate sau acuzate sunt informate prompt cu privire la dreptul lor la interpretare și la traducere, pentru a asigura posibilitatea exercitării efective a dreptului respectiv.

- 42 Prin urmare, trebuie să se constate, pe de o parte, că în concret acest articol 2 alineatul (1) și acest articol 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, precum și acest articol 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13 sunt în discuție în litigiul principal și, pe de altă parte, că dispozițiile amintite concretizează drepturile fundamentale la un proces echitabil și la respectarea dreptului la apărare, așa cum sunt consacrate în special la articolul 47 și la articolul 48 alineatul (2) din cartă, și trebuie să fie interpretate în lumina acestora din urmă.
- 43 În aceste condiții, trebuie să se considere că instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 alineatul (1) și articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, precum și articolul 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13, citite în lumina articolului 47 și a articolului 48 alineatul (2) din cartă, trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale în temeiul căreia, pe de o parte, încălcarea drepturilor consacrate de dispozițiile menționate ale acestor directive nu poate fi invocată în mod util decât de beneficiarul drepturilor amintite și, pe de altă parte, respectiva încălcare trebuie să fie invocată într-un termen determinat, sub sancțiunea decăderii.
- 44 În această privință, trebuie arătat, mai întâi, că din decizia de trimitere reiese că TL nu a beneficiat de asistența unui interpret la întocmirea DIR și că acest document nu i-a fost tradus într-o limbă pe care o vorbește sau o înțelege. În plus, nici ordonanța din 7 ianuarie 2021 prin care a fost citat să se înfățișeze la instanță ca urmare a pretinselor neîndepliniri ale obligațiilor rezultate din regimul suspendării condiționate a executării pedepsei, nici ordonanța din 9 iunie 2021 de revocare a suspendării nu au fost traduse într-o limbă înțeleasă de TL.
- 45 În continuare, deși decizia de trimitere nu menționează în mod explicit faptul că TL nu a fost informat, la data punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva sa, cu privire la dreptul său de a beneficia de un interpret și de traducerea documentelor esențiale ale procedurii penale desfășurate împotriva sa, se pare că instanța de trimitere pleacă de la premisa implicită că o astfel de informare nu a existat, motiv pentru care solicită Curții să se pronunțe nu numai cu privire la interpretarea Directivei 2010/64, ci și a Directivei 2012/13.
- 46 În sfârșit, aceeași decizie precizează că articolul 92 alineatul 2 din CPP, aplicabil faptelor din litigiul principal, impune desemnarea unui interpret în procedurile referitoare la o persoană care nu cunoaște sau care nu stăpânește limba portugheză și că, în conformitate cu articolul 120 din CPP, lipsa desemnării unui interpret la data întocmirii unui act la care asistă persoana interesată poate determina nulitatea acestui act, cu dubla condiție ca, pe de o parte, cererea de declarare a nulității să provină de la această persoană și, pe de altă parte, ca respectiva cerere să fie prezentată înainte de finalizarea actului menționat.
- 47 Prin urmare, în lumina acestui context trebuie analizată întrebarea, astfel cum a fost reformulată la punctul 43 din prezenta hotărâre.
- 48 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să se constate, în primul rând, că, chiar și în ipoteza în care articolul 2 alineatul (1) și articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, precum și articolul 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13 nu ar fi fost transpuse sau ar fi fost transpuse în mod incomplet în ordinea juridică portugheză, ipoteză pe care instanța de trimitere o consideră drept stabilită, în timp ce guvernul portughez pare să o conteste, TL se poate prevala

de drepturile care decurg din aceste dispoziții, întrucât acestea au, așa cum au observat atât instanța amintită, cât și toate persoanele interesate care au intervenit în cadrul procedurii în fața Curții, efect direct.

- 49 Într-adevăr, trebuie amintit că, în toate situațiile în care dispozițiile unei directive sunt, din punctul de vedere al conținutului, necondiționate și suficient de precise, particularii sunt îndreptățiți să le invoce în fața instanței naționale împotriva statului membru în cauză, fie atunci când acesta nu a transpus în termenele stabilite directiva în dreptul național, fie atunci când a transpus-o în mod incorect (Hotărârea din 14 ianuarie 2021, RTS infra și Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel, C-387/19, EU:C:2021:13, punctul 44, precum și jurisprudența citată).
- 50 În această privință, Curtea a precizat că o dispoziție a dreptului Uniunii, pe de o parte, este necondiționată atunci când enunță o obligație care nu este supusă niciunei condiții și nici nu este subordonată, în privința executării sau a efectelor sale, intervenției vreunui act fie al instituțiilor Uniunii, fie al statelor membre și, pe de altă parte, este suficient de precisă pentru a fi invocată de un justițiabil și aplicată de instanță atunci când enunță o obligație în termeni neechivoci (Hotărârea din 14 ianuarie 2021, RTS infra și Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel, C-387/19, EU:C:2021:13, punctul 46, precum și jurisprudența citată).
- 51 Curtea a statuat în plus că, chiar dacă o directivă lasă statelor membre o anumită marjă de apreciere atunci când adoptă modalitățile de punere a sa în aplicare, o dispoziție a acestei directive poate fi considerată ca având caracter necondiționat și precis atunci când pune în sarcina statelor membre, în termeni neechivoci, o obligație de rezultat precisă și care nu este supusă niciunei condiții cu privire la aplicarea normei pe care o enunță (Hotărârea din 14 ianuarie 2021, RTS infra și Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel, C-387/19, EU:C:2021:13, punctul 47, precum și jurisprudența citată).
- 52 Întrucât articolul 2 alineatul (1) și articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, precum și articolul 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13 precizează, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctele 58-62 din concluzii, în mod precis și necondiționat, conținutul și domeniul de aplicare ale drepturilor de care beneficiază orice persoană suspectată sau acuzată, de a primi servicii de interpretare și traducerea documentelor esențiale, precum și de a fi informată cu privire la primele două drepturi amintite, aceste dispoziții trebuie considerate ca având efect direct, astfel încât orice persoană beneficiară a respectivelor drepturi le poate opune statului membru în fața instanțelor naționale.
- 53 În al doilea rând, trebuie arătat că cele trei acte de procedură în discuție în litigiul principal, și anume DIR, ordonanța din 7 ianuarie 2021 prin care TL a fost citat să se înfățișeze la instanță și ordonanța din 9 iunie 2021 de revocare a suspendării executării pedepsei, intră în domeniul de aplicare al Directivelor 2010/64 și 2012/13 și constituie în special documente esențiale a căror traducere scrisă ar fi trebuit să fie furnizată lui TL în temeiul articolului 3 alineatul (1) din prima dintre aceste directive.
- 54 În această privință, trebuie amintit că, în conformitate cu articolul 1 alineatul (2) din Directiva 2010/64, precum și cu articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2012/13, drepturile recunoscute de acestea se aplică persoanelor din momentul în care acestora li se aduce la cunoștință de către autoritățile competente ale unui stat membru faptul că sunt suspectate sau acuzate de comiterea unei infracțiuni, până la finalizarea procedurilor penale, prin aceasta înțelegându-se soluționarea definitivă a întrebării dacă persoana suspectată sau acuzată a comis infracțiunea care îi este imputată, inclusiv, după caz, stabilirea pedepsei și soluționarea oricărei căi de atac.

- 55 Astfel, din dispozițiile citate la punctul anterior rezultă că respectivele directive au vocația să se aplice procedurilor penale în măsura în care acestea din urmă urmăresc să stabilească dacă persoana suspectată sau acuzată a săvârșit o infracțiune [a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 2021, AB și alții (Revocarea unei amnistii), C-203/20, EU:C:2021:1016, punctul 69].
- 56 În schimb, o procedură care nu are ca obiect stabilirea răspunderii penale a unei persoane, precum o procedură de natură legislativă referitoare la revocarea unei amnistii sau o procedură jurisdicțională având ca obiect controlul conformității acestei revocări cu Constituția națională, nu poate intra în domeniul de aplicare al Directivei 2012/13 [a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 2021, AB și alții (Revocarea unei amnistii), C-203/20, EU:C:2021:1016, punctele 70 și 71].
- 57 De asemenea, o procedură specială precum o procedură care are ca obiect recunoașterea unei decizii judiciare definitive pronunțate de o instanță dintr-un alt stat membru, a cărei traducere a fost deja obținută de persoana interesată în conformitate cu articolul 3 din Directiva 2010/64, nu intră în domeniul de aplicare al acestei directive, în măsura în care, pe de o parte, o astfel de procedură intervine, prin definiție, după soluționarea definitivă a problemei dacă persoana suspectată sau acuzată a comis infracțiunea care îi este imputată și, dacă este cazul, după condamnarea acesteia și, pe de altă parte, o nouă traducere a acestei decizii judiciare nu este necesară pentru protecția dreptului la apărare sau a dreptului la protecție jurisdicțională efectivă al persoanei interesate și, prin urmare, nu se justifică din perspectiva obiectivelor urmărite de directiva menționată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iunie 2016, Balogh, C-25/15, EU:C:2016:423, punctele 37-40).
- 58 În acest context, așa cum enunță în special considerentele (14), (17) și (22) ale Directivei 2010/64, aceasta urmărește să garanteze persoanelor suspectate sau acuzate care nu vorbesc sau nu înțeleg limba în care se desfășoară procedura dreptul la interpretare și la traducere, facilitând exercitarea dreptului menționat, pentru a garanta acestor persoane beneficiul unui proces echitabil. Astfel, articolul 3 alineatele (1) și (2) din directiva amintită prevede că statele membre se asigură că acestor persoane li se furnizează într-un interval rezonabil de timp traducerea scrisă a tuturor documentelor esențiale, ceea ce include în special orice decizie de privare de libertate, orice rechizitoriu sau act de inculpare și orice hotărâre judecătorească pronunțată în privința lor, pentru a se garanta faptul că respectivele persoane pot să își exercite dreptul la apărare și pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iunie 2016, Balogh, C-25/15, EU:C:2016:423, punctul 38).
- 59 Or, trebuie să se constate că, spre deosebire de situațiile în discuție în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârea din 16 decembrie 2021, AB și alții (Revocarea unei amnistii) (C-203/20, EU:C:2021:1016), și Hotărârea din 9 iunie 2016, Balogh (C-25/15, EU:C:2016:423), cele trei acte de procedură în discuție în litigiul principal, astfel cum au arătat în esență atât instanța de trimitere, cât și toate persoanele interesate care au intervenit în cadrul procedurii în fața Curții, fac parte integrantă din procedura prin care s-a stabilit răspunderea penală a lui TL, iar aplicarea Directivelor 2010/64 și 2012/13 în cazul actelor respective se justifică pe deplin prin obiectivele pe care acestea le urmăresc.
- 60 Astfel, în ceea ce privește, pe de o parte, DIR, din decizia de trimitere, precum și din articolul 196 din CPP reiese că această declarație, care este întocmită din momentul punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane ca etapă a procedurii penale, constituie o măsură coercitivă prealabilă care enunță o serie de obligații în sarcina acestei persoane, precum și consecințe procedurale în cazul neîndeplinirii obligațiilor respective și care permite în special

autorităților competente să cunoască adresa la care se presupune că persoana respectivă se află la dispoziția lor, aceasta trebuind printre altele să declare orice schimbare în această privință. Măsura coercitivă amintită rămâne în vigoare până la executarea pedepsei la care, după caz, este condamnată aceeași persoană. Prin urmare, nerespectarea măsurii coercitive menționate poate conduce la revocarea suspendării unei pedepse pronunțate. Ținând seama de obligațiile și de consecințele importante care rezultă din DIR pentru persoana în cauză pe tot parcursul procedurii penale și de faptul că aceasta este informată cu privire la obligația menționată și la consecințele respective prin declarația amintită, un asemenea document constituie, așa cum consideră în mod întemeiat instanța de trimitere, un document esențial, în sensul articolului 3 alineatele (1) și (2) din Directiva 2010/64, alineatul (3) al acestui articol precizând de altfel că „autoritățile competente decid în fiecare caz în parte dacă mai există și alte documente esențiale”.

- 61 În consecință, în temeiul articolului 2 alineatul (1) și al articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, TL avea dreptul la traducerea scrisă a DIR, precum și la asistența unui interpret la data întocmirii acestei declarații. În plus, conform articolului 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13, TL avea dreptul să fie informat cu privire la respectivele drepturi. În această din urmă privință, din considerentul (19) al celei din urmă directive rezultă că informațiile prevăzute de aceasta ar trebui furnizate cât mai curând posibil în cursul procedurilor și cel târziu înainte de primul interogatoriu oficial al persoanei suspectate sau acuzate, pentru a permite exercitarea practică și efectivă a drepturilor sale procedurale.
- 62 Deși guvernul portughez a arătat în ședința în fața Curții că, de regulă, drepturile prevăzute de dispozițiile menționate la punctul anterior sunt respectate în cadrul procedurilor penale care sunt desfășurate în Portugalia împotriva unor persoane care nu înțeleg limba portugheză, din decizia de trimitere rezultă totuși că nu acesta a fost cazul în situația în discuție în litigiul principal, întrucât TL nu a fost informat cu privire la obligația prevăzută la articolul 196 din CPP de a nu își schimba reședința fără a comunica noua sa adresă, și că astfel el nu a putut îndeplini obligația menționată. Din aceasta a rezultat că autoritățile competente să pună în aplicare obligațiile prevăzute de regimul suspendării condiționate a executării pedepsei au încercat fără succes să îl contacteze la adresa indicată în DIR. De asemenea, ordonanța din 7 ianuarie 2021 prin care a fost citat să se înfățișeze la instanță ca urmare a neîndeplinirii acestor obligații și ordonanța din 9 iunie 2021 de revocare a suspendării au fost notificate la această adresă, iar nu la cea a noii sale reședințe, punându-l pe TL în imposibilitatea de a lua cunoștință despre ordonanțele amintite.
- 63 Pe de altă parte, trebuie constatat că, așa cum au observat guvernul portughez și Comisia, ordonanțele menționate constituie acte de procedură care sunt complementare condamnării persoanei în cauză și care fac încă parte din procedura penală, în sensul Directivelor 2010/64 și 2012/13.
- 64 În această privință, aplicarea Directivelor 2010/64 și 2012/13 în cazul actelor de procedură referitoare la o eventuală revocare a suspendării pedepsei cu închisoarea la care persoana în cauză a fost condamnată, fără să i se fi dat posibilitatea să înțeleagă documentele esențiale întocmite în cursul procedurii penale, este necesară în lumina obiectivului acestor directive de a asigura respectarea dreptului la un proces echitabil, așa cum este consacrat la articolul 47 din cartă, precum și respectarea dreptului la apărare, astfel cum este garantat la articolul 48 alineatul (2) din cartă, și de a consolida în acest mod încrederea reciprocă în sistemele de justiție penală ale statelor membre pentru a spori eficiența cooperării judiciare în materie.

- 65 Într-adevăr, s-ar aduce atingere acestor drepturi fundamentale dacă o persoană care a fost condamnată pentru o infracțiune la o pedeapsă cu închisoarea cu suspendarea condiționată a executării ar fi privată – din cauza omiterii traducerii convocării sau a lipsei unui interpret în cadrul ședinței de judecată privind o eventuală revocare a acestei suspendări – de posibilitatea de a fi ascultată, în special cu privire la motivele pentru care ea nu și-a îndeplinit obligațiile prevăzute de regimul suspendării condiționate a executării pedepsei. Astfel, o asemenea posibilitate presupune, pe de o parte, ca persoana în cauză să primească convocarea la ședința de judecată pentru eventuala revocare a suspendării într-o limbă pe care o vorbește sau o înțelege, în caz contrar neputându-se considera că aceasta a fost convocată în mod corespunzător și informată cu privire la motivele respectivei convocări, și, pe de altă parte, ca ea să poată beneficia, dacă este necesar, de un interpret în cadrul acestei ședințe, pentru a fi efectiv în măsură să explice motivele aflate la originea neîndeplinirii obligațiilor prevăzute de regimul suspendării condiționate a executării pedepsei, aceste motive putând fi, după caz, legitime, și putând justifica în acest mod menținerea suspendării executării.
- 66 În plus, în măsura în care decizia de revocare a suspendării determină executarea pedepsei cu închisoarea aplicate persoanei în cauză, această decizie trebuie de asemenea să facă obiectul unei traduceri atunci când persoana menționată nu vorbește sau nu înțelege limba în care se desfășoară procedura, pentru a-i permite în special să înțeleagă motivele care susțin decizia amintită și, dacă este cazul, să formuleze o cale de atac împotriva acesteia.
- 67 Această interpretare este susținută de economia Directivei 2010/64. Într-adevăr, deși, pe de o parte, în conformitate cu articolul 1 alineatul (2), aceasta prevede în mod expres „stabilirea pedepsei” și deși, pe de altă parte, în conformitate cu articolul 3 alineatul (2), noțiunea de „documente esențiale” include în mod explicit „orice decizie de privare de libertate”, ar fi incoerent să se excludă din domeniul de aplicare al directivei menționate actele referitoare la posibila revocare a unei suspendări a executării, întrucât aceste acte pot conduce în final la încarcerarea efectivă a persoanei în discuție și, în acest mod, la ingerința cea mai importantă în drepturile sale fundamentale în cursul procedurii penale.
- 68 Pe de altă parte, Curtea a statuat deja că, atunci când un act de procedură este adresat unei persoane doar în limba în care se desfășoară procedura respectivă, în condițiile în care aceasta nu stăpânește limba respectivă, persoana în cauză nu este în măsură să înțeleagă ceea ce i se reproșează și, prin urmare, nu își poate exercita în mod valabil dreptul la apărare dacă nu beneficiază de o traducere a actului menționat într-o limbă pe care o vorbește sau înțelege (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 octombrie 2017, *Sleutjes*, C-278/16, EU:C:2017:757, punctul 33).
- 69 Or, în speță, din decizia de trimitere rezultă că nici ordonanța din 7 ianuarie 2021 prin care TL a fost citat să se înfățișeze la instanță, nici ordonanța din 9 iunie 2021 de revocare a suspendării nu au fost traduse în limba română. În plus, se pare că TL nu a fost informat cu privire la dreptul de a primi o traducere a acestor ordonanțe. În sfârșit, din dosarul aflat la dispoziția Curții nu rezultă că, în ședința de judecată referitoare la neîndeplinirile obligațiilor prevăzute de regimul suspendării condiționate a executării pedepsei, TL ar fi beneficiat de interpretare sau chiar ar fi fost informat cu privire la acest drept.
- 70 În aceste condiții și așa cum rezultă din cuprinsul punctelor 61 și 69 din prezenta hotărâre, drepturile care îi sunt conferite lui TL în temeiul articolului 2 alineatul (1) și al articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, precum și al articolului 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13 au fost încălcate în cadrul procedurii penale în discuție în litigiul principal.

- 71 În al treilea rând, în ceea ce privește consecințele acestor încălcări, din constatările instanței de trimitere rezultă că încălcarea dreptului la interpretare constituie, în ordinea juridică portugheză, un viciu de procedură care determină, conform articolului 120 din CPP, nulitatea relativă a actelor de procedură aferente. Totuși, pe de o parte, în temeiul alineatului (2) litera (c) al acestui articol, revine persoanei în cauză sarcina de a invoca încălcarea dreptului în discuție. Pe de altă parte, potrivit alineatului (3) litera (a) al aceluiași articol, viciul de procedură trebuie să fie invocat, în privința unei cereri de declarare a nulității unui act la întocmirea căruia persoana în cauză a asistat, înainte de finalizarea acestui act, sub sancțiunea decăderii.
- 72 În răspuns la o întrebare adresată de Curte în ședință, guvernul portughez a confirmat că articolul 120 din CPP este de asemenea aplicabil în cazul invocării viciilor referitoare la încălcarea dreptului la traducerea documentelor esențiale ale procedurii penale, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere, la fel ca și aplicabilitatea acestei dispoziții în cazul încălcării dreptului de a fi informat cu privire la drepturile sale la interpretare și la traducerea documentelor esențiale.
- 73 În această privință, trebuie amintit că articolul 2 alineatul (5) și articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2010/64 impun statelor membre să se asigure că, în conformitate cu procedurile din legislația națională, persoanele în cauză au dreptul să exercite o cale de atac împotriva deciziei care dispune că nu este necesară interpretarea sau traducerea.
- 74 Totuși, nici această directivă, nici Directiva 2012/13 nu precizează consecințele care trebuie să decurgă din încălcarea drepturilor prevăzute de acestea, în special în ipoteza, cum este cea în discuție în litigiul principal, în care persoana în cauză nu a fost informată nici cu privire la existența unei astfel de decizii, nici cu privire la dreptul său de a obține asistența unui interpret și o traducere a documentelor în discuție, nici măcar cu privire la întocmirea unora dintre aceste documente.
- 75 Conform unei jurisprudențe constante, în lipsa unei reglementări specifice în materie, modalitățile de punere în aplicare a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii fac parte din ordinea juridică internă a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora din urmă. Totuși, aceste modalități nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare de natură internă (principiul echivalenței) și nici să fie reglementate astfel încât să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iunie 2021, *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19-C-782/19, EU:C:2021:470, punctul 27 și jurisprudența citată).
- 76 Referitor la principiul echivalenței, sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, niciun element din dosarul aflat la dispoziția Curții nu arată că acest principiu ar fi încălcat prin aplicarea articolului 120 din CPP în cazul unei încălcări a drepturilor rezultate din Directivele 2010/64 și 2012/13. Astfel, articolul amintit reglementează condițiile în care poate fi invocată o nulitate, independent de aspectul dacă nulitatea respectivă rezultă din încălcarea unei norme care se întemeiază pe dispoziții de drept național sau pe dispoziții de drept al Uniunii.
- 77 În ceea ce privește principiul efectivității, trebuie amintit că, deși Directivele 2010/64 și 2012/13 nu reglementează modalitățile aferente exercitării drepturilor pe care le prevăd, aceste modalități nu pot aduce atingere obiectivului urmărit de directivele amintite de a garanta caracterul echitabil al procedurilor penale, precum și respectarea dreptului la apărare al persoanelor suspectate și

acuzate în procedurile penale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 octombrie 2015, Covaci, C-216/14, EU:C:2015:686, punctul 63, precum și Hotărârea din 22 martie 2017, Tranca și alții, C-124/16, C-188/16 și C-213/16, EU:C:2017:228, punctul 38).

- 78 Or, pe de o parte, obligația impusă autorităților naționale prin articolul 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13 de a informa persoanele suspectate și acuzate cu privire la drepturile lor la interpretare și la traducere, prevăzute la articolul 2 alineatul (1) și la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, are o importanță esențială pentru garantarea efectivă a acestor drepturi și astfel pentru respectarea articolului 47 și a articolului 48 alineatul (2) din cartă. Într-adevăr, în lipsa acestei informări, persoana în cauză nu poate cunoaște existența și întinderea drepturilor amintite și nici solicita respectarea lor, astfel încât s-ar afla în imposibilitatea de a exercita pe deplin dreptul la apărare și de a beneficia de un proces echitabil.
- 79 Astfel, a impune persoanei vizate de o procedură penală desfășurată într-o limbă pe care nu o vorbește sau nu o înțelege să invoce, într-un termen precis, sub sancțiunea decăderii, împrejurarea că nu a fost informată cu privire la drepturile sale la interpretare și la traducere, prevăzute la articolul 2 alineatul (1) și la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, ar avea ca efect golirea de conținut a dreptului de a fi informat, garantat la articolul 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13, și ar repune în discuție prin aceasta drepturile persoanei amintite la un proces echitabil și la respectarea dreptului la apărare, consacrate la articolul 47 și, respectiv, la articolul 48 alineatul (2) din cartă. Într-adevăr, în lipsa unei asemenea informări, persoana menționată nu ar putea avea cunoștință de faptul că dreptul său la informare a fost încălcat și s-ar afla, prin urmare, în imposibilitatea de a invoca această încălcare.
- 80 În plus, o asemenea concluzie se impune de asemenea, pentru același motiv, și în ceea ce privește drepturile la interpretare și la traducere, prevăzute la articolul 2 alineatul (1) și, respectiv, la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, atunci când persoana în cauză nu a fost informată cu privire la existența și la întinderea acestor drepturi.
- 81 În speță, în măsura în care, astfel cum s-a arătat la punctul 45 din prezenta hotărâre, decizia de trimitere nu menționează în mod explicit faptul că TL nu a fost informat, la data punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva sa, cu privire la dreptul său de a beneficia de un interpret și de traducerea documentelor esențiale ale procedurii penale desfășurate împotriva sa, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica, dacă este cazul, dacă respectiva informare a fost efectiv realizată sau nu.
- 82 Pe de altă parte, chiar și atunci când persoana în cauză a primit efectiv o asemenea informare în timp util, trebuie, în plus, așa cum a arătat în esență domnul avocat general la punctele 83-87 din concluzii, ca ea să aibă cunoștință de existența și de conținutul documentului esențial în discuție, precum și de efectele aferente acestuia, pentru a fi în măsură să invoce încălcarea dreptului său la traducerea acestui document sau a dreptului său la interpretare la data întocmirii acestuia, garantate de articolul 2 alineatul (1) și de articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, precum și pentru a putea astfel beneficia de un proces echitabil, cu respectarea dreptului său la apărare, după cum impun articolul 47 și articolul 48 alineatul (2) din cartă.
- 83 Prin urmare, s-ar aduce atingere principiului efectivității dacă termenul, căruia o dispoziție națională procedurală îi subordonează posibilitatea de a invoca o încălcare a drepturilor conferite de articolul 2 alineatul (1) și de articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, precum și de articolul 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13, ar începe să curgă chiar înainte ca persoana în cauză să fi fost informată, într-o limbă pe care o vorbește sau o înțelege, pe de o

parte, cu privire la existența și la întinderea dreptului său la interpretare și la traducere și, pe de altă parte, cu privire la existența și la conținutul documentului esențial în discuție, precum și la efectele aferente acestuia (a se vedea prin analogie Hotărârea din 15 octombrie 2015, Covaci, C-216/14, EU:C:2015:686, punctele 66 și 67).

- 84 Or, în speță, din constatările efectuate de instanța de trimitere, singura competentă să interpreteze dispozițiile dreptului său național, rezultă că simpla aplicare a articolului 120 din CPP în situația în discuție în litigiul principal, astfel cum pare să fi fost efectuată de instanța de prim grad, nu era de natură să asigure respectarea cerințelor care decurg de la punctul precedent.
- 85 În special, din informațiile de care dispune Curtea reiese că, în temeiul articolului 120 alineatul 3 litera a) din CPP, nulitatea unui act la întocmirea căruia asistă persoana interesată trebuie să fie invocată, sub sancțiunea decăderii, înainte de finalizarea acestui act.
- 86 Aceasta presupune, în special pentru un act precum DIR, că o persoană care se află într-o situație precum cea a lui TL este privată *de facto* de posibilitatea de a invoca nulitatea. Astfel, atunci când persoana menționată, care nu cunoaște limba în care se desfășoară procedura penală, nu este în măsură să înțeleagă semnificația actului de procedură și implicațiile sale, ea nu dispune de informații suficiente pentru a aprecia necesitatea asistenței unui interpret la data întocmirii sau a unei traduceri scrise a acestui act, care poate părea o simplă formalitate. În plus, posibilitatea de a invoca nulitatea actului menționat este ulterior prejudiciată, pe de o parte, de lipsa de informare cu privire la dreptul de a beneficia de o asemenea traducere și de asistența unui interpret, precum și, pe de altă parte, de faptul că termenul pentru a invoca această nulitate expiră în esență instantaneu, doar prin realizarea actului în cauză.
- 87 În aceste condiții, revine instanței de trimitere sarcina să verifice dacă poate ajunge la o interpretare a reglementării naționale care permite respectarea cerințelor care decurg din cuprinsul punctului 83 din prezenta hotărâre și să garanteze astfel exercitarea dreptului la apărare în cadrul unui proces echitabil.
- 88 În cazul în care instanța de trimitere ar considera că nu este posibilă o asemenea interpretare a reglementării naționale în discuție în litigiul principal, trebuie amintit că principiul supremației impune instanței naționale însărcinate cu aplicarea, în cadrul competenței sale, a dispozițiilor de drept al Uniunii obligația, în cazul în care nu poate să procedeze la o interpretare a reglementării naționale conformă cu cerințele dreptului Uniunii, să asigure efectul deplin al cerințelor acestui drept în litigiul cu care este sesizată, lăsând neaplicată, dacă este necesar, din oficiu, orice reglementare sau practică națională, chiar și ulterioară, care este contrară unei dispoziții de drept al Uniunii care are efect direct, fără a trebui să solicite sau să aștepte eliminarea prealabilă a acestei reglementări sau practici naționale pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional [Hotărârea din 8 martie 2022, Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Efect direct), C-205/20, EU:C:2022:168, punctul 37].
- 89 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la întrebarea preliminară că articolul 2 alineatul (1) și articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64, precum și articolul 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13, citite în lumina articolului 47 și a articolului 48 alineatul (2) din cartă, precum și principiul efectivității trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale în temeiul căreia încălcarea drepturilor prevăzute de dispozițiile menționate ale acestor directive trebuie să fie invocată de beneficiarul respectivelor drepturi într-un termen determinat, sub sancțiunea decăderii, atunci când acest termen începe să curgă înainte chiar ca persoana în cauză să fi fost informată, într-o limbă pe care o vorbește sau o

înțelege, pe de o parte, cu privire la existența și la întinderea dreptului său la interpretare și la traducere și, pe de altă parte, cu privire la existența și la conținutul documentului esențial în discuție, precum și la efectele aferente acestuia.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 90 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 2 alineatul (1) și articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale, precum și articolul 3 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, citite în lumina articolului 47 și a articolului 48 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum și principiul efectivității trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale în temeiul căreia încălcarea drepturilor prevăzute de dispozițiile menționate ale acestor directive trebuie să fie invocată de beneficiarul respectivelor drepturi într-un termen determinat, sub sancțiunea decăderii, atunci când acest termen începe să curgă înainte chiar ca persoana în cauză să fi fost informată, într-o limbă pe care o vorbește sau o înțelege, pe de o parte, cu privire la existența și la întinderea dreptului său la interpretare și la traducere și, pe de altă parte, cu privire la existența și la conținutul documentului esențial în discuție, precum și la efectele aferente acestuia.

Semnături